

24. ઘોડીની સ્વામીભક્તિ

પ્રસ્તાવના

* જોરાવરસિંહ જાદવ (જન્મ : 10-02-1940) જોરાવરસિંહ દાનુભા જાદવ ધંધુકા તાલુકાના આકરુ ગામના વતની છે. સહકારી સંસ્થામાંથી અધિકારી તરીકે નિવૃત્ત થઈ અમદાવાદમાં રહે છે. તેમણે લોકસાહિત્યનાં વિવિધ સ્વરૂપોમાં કાર્ય કરેલું છે, સંપાદન કરેલું છે. ‘મરદ કસુંબલ રંગ ચડે’, ‘આપણા કસબી’, ‘મરદાઈ માથા સાટે’ અને ‘લોકજીવનનાં મોતી’, ‘લોકસંસ્કૃતિમાં પશુઓ’, એમના લોકકળા અને લોકજીવનને સ્પર્શતા ગ્રંથો છે. વિચરતી જાતિની લોકકળાઓને તેમણે વાચા આપી છે. તેમને વિવિધ પુરસ્કારો મળ્યા છે.

આ લોકકથામાં આંબા પટેલનો અશ્વશોખ અને અશ્વ પ્રત્યેના સંતાન જેવા વાત્સલ્યનું આલેખન થયું છે. સાથે સાથે જાતવાન ઘોડીની વફાદારી અને સ્વામીભક્તિ પણ નિરૂપાઈ છે. સૌરાષ્ટ્રની તળપદ બોલીનું જોમ અને માધુર્ય, પ્રેમભર્યું જીવન પણ આ લોકકથામાં સજીવ થઈ ઊઠ્યું છે. માનવ અને પ્રાણીની પરસ્પરની પ્રીતને આ કથા આકર્ષક ઉઠાવ આપે છે.

સ્વાધ્યાય

1. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી લખો.

1. આંબા પટેલની ઘોડીની ચાલ કેવી હતી ?

- (A). ખદડ
- (B). રેવાળ
- (C). ઉભડક.
- (D). ઠેકતી.

2. ‘ઢેલ જેવી જાતવાન ઘોડી રંગમાં રમતી હોય પછી ચંત્યા શાની ?’ આ વાક્ય કોણ બોલે છે ?

- (1). ગામ લોકો.
- (2). મામા.
- (3). ગણેશની બા.
- (4). આંબા પટેલ.

2. નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર આપો.

1. ‘પટલાનીની દીકરી થૈ મને મોળું ઓહાણ આલો છો ?’ આ વાત આંબા પટેલ કોને કહે છે ?

ઉત્તર. આ વાત આંબા પટેલ પોતાની પત્નીને કહે છે.

2. ‘શેત્રુંજી જેવી સાત નદીયું આડી અમ નથી પડી ?’ આ વાક્ય કોણ બોલે છે ?

ઉત્તર. આ વાક્ય આંબા પટેલ બોલે છે.

3. નીચેના પ્રશ્નોના બે-ત્રણ લીટીમાં ઉત્તર આપો.

1. આંબા પટેલને મણાર શા માટે જવું પડ્યું ?

ઉત્તર. આંબા પટેલના મામાએ માણસ મોકલી સંદેશો કહેવડાવ્યો હતો કે મામાનો સંદેશો સાંભળી ભાણેજ જે કામ કરતા હોય તે પડતું મુકીને મણાર આવીને રોટલા શિરાવાજો. મામાનો આ સંદેશો સાંભળી આંબા પટેલને ખરા-ખોટા વિચારો આવવા લાગ્યા. નક્કી કઈ નવા જૂની થઈ હશે નહિ તો મામા આવો સંદેશો મોકલે નહિ. તેથી આંબા પટેલને મણાર જવું પડ્યું.

2. પૂરમાં ડૂબતા આંબા પટેલને કેવી રીતે જીવનદાન મળ્યું ?

ઉત્તર. આંબા પટેલની જાતવાન ઘોડીને ખબર પડી ગઈ કે તેનો ઘણી પાણીમાં રહી ગયો છે. નસકોરા ફૂલાવતી ઘોડી ઘડીયે થોભ્યા વિના પાણીમાં ખાબકીને ઘણીને શોધી કાઢ્યો. આંબા પટેલ વહેણમાં તણાતા હતાં ત્યાં સડ સડાક કરતી ઘોડી આંબા પટેલ જોડે પહોંચી અને ઘોડીને જોતા જ આંબા પટેલ ઘોડીને ગળે વળગી પડ્યા. ચતુર ઘોડીએ પાણીમાં પંથ કાપવા માંડ્યો અને મહામુસીબતે કાંઠે આવી અને પૂરમાં ડૂબતા આંબા પટેલને જીવનદાન આપ્યું.

4. નીચેના પ્રશ્નોના સાત- આઠ લીટીમાં ઉત્તર આપો.

1. ઢેલ ઘોડીની વફાદારી અને ખાનદાની વિગતે વર્ણવો.

ઉત્તર. આંબા પટેલે જ્યારથી વછેરી પોતાને ઘેર લાવ્યા ત્યારથી જીવની જેમ જતન કરતા હતા. માથે બેઠેલો અસવાર હાથમાં દૂધની ટબૂડી લઈને મોટી રેવાળમાં પાંચ ગાઉની ભો જાય તોય દૂધનું ટીપુએ નીચે ન પડવા દે. આંબા પટેલ મણારથી પાછા ફરતા હતા ત્યારે શેત્રુંજીમાં ભારે પુર ચાલતું હતું આંબા પટેલ પોતાની ઘોડી લઈને એમાં ઉતરે છે. પાણીના મોજા ઘોડીને દડાની જેમ ઉછાળે છે. ઘોડીતો પગના સેલારાથી નદીનો પટ કાપી રહી છે. જેમ તેમ કરતી ઘોડી કાઠા સુધી પહોંચે ત્યાં તો જાતવાન ઘોડીને ખબર પડી કે પોતાનો ઘણી પાણીમાં રહી ગયો. નસકોરા ફૂલાવતી ઘોડી ઘડીયે થોભ્યા વિના પાણીમાં ખાબકીને ઘણીને શોધી કાઢ્યો. આંબા પટેલ વહેણમાં તણાતા હતાં ત્યાં સડ સડાક કરતી ઘોડી આંબા પટેલ નજીક પહોંચી ઘોડીને જોતા જ આંબા પટેલ ‘બાપ ઢેલ, તું આવી !’ કહેતા

સ્વાધ્યાય

અને ગળે વળગી ઘોડીએ પાણીમાં પંથ કાપવા માંડ્યો પાણીમાં ફુંગોળાતી ફુંગોળાતી ઘોડી કાંઠે આવી અને આંબા પટેલને જીવનદાન આપ્યું. આં માણસ કરતા પણ વધ વફાદાર, જાતવંત ઘોડીની માવજત સંતાન જેવો અનર્ગળ પ્રેમ અને તેના પર મુકેલો વિશ્વાસ ઘોડીની ખાનદાની બતાવે છે.

*